

Radka Janoušková:
Literární stylizace mluvenosti jako problém překladu
(Stylization of Spoken Language in Literature as a Translation Problem)

Předložená magisterská diplomová práce se zabývá problematikou stylizace autentického, nepřipraveného mluveného projevu v románech českých a francouzských autorů. Analýzu postupů vybrané skupiny autorů využívá jako východiska k posouzení překladatelských strategií při překladu literárních děl z francouzštiny do češtiny, kde záměr naznačit a napodobit autentickou mluvenou komunikaci patří k základním charakteristikám textu. Zjištěné poznatky autorka práce shrnuje, a nabízí tak soubor rad pro začínající překladatele. Její poznatky mohou být cenné i obecněji pro zhodnocení a kritiku překladové literatury.

Teoretická část práce je rozvržena vždy jako úvodní pasáž k detailním analýzám vybraných děl českých a francouzských autorů, a také českých překladů z francouzštiny (první oddíl od s. 8, druhý od s. 182).

Nejprve se práce stručně věnuje vymezení pojmů spisovná a nespisovná čeština, popisuje stratifikaci češtiny, přehledně uvádí hlavní znaky mluvené češtiny, jimiž se tato odlišuje od češtiny psané, a sleduje vývoj užívání prvků mluvené řeči v literárních dílech českých autorů. Znaky mluvené češtiny shrnuté v tabulce na s. 14 až 17 jsou posléze v mnohem rozsáhlejší empirické části práce podrobně rozebrány ve vzorku deseti románů, a to s využitím nástrojů korpusové analýzy (s využitím korpusů ČNK, Intercorp, Jerome, a korpusového nástroje AntConc). S korpusy se však nepracuje s cílem prezentovat kvantitativní analýzu jednotlivých jevů, závěry diplomantce slouží pro posouzení míry a způsobu využití distinktivních rysů mluvenosti ve stylizaci autentické komunikace v literárních dílech. Proto také místo statistického vyhodnocení jednotlivých dotazů autorka v práci uvádí podrobně všechna zdrojová data svého výzkumu: přehledové tabulky výskytu jednotlivých jazykových jevů názorně ukazují detaily každého zkoumaného jevu na celém výčtu zkoumaných prostředků. Každá tabulka je poté ještě doplněna komentářem.

Obdobným způsobem autorka přistupuje k popisu francouzštiny: shrnuje základní stratifikaci, přehledně uvádí znaky mluvené francouzštiny, stručně načrtne vývoj stylizace mluvenosti ve francouzské literatuře. Poté představuje podrobnou analýzu šesti vybraných francouzských románů, přičemž u každého z textů se zaměřuje na způsob stylizace mluvenosti a předkládá opět detailní výčet prostředků, které daný autor používá, jejich frekvenci. Posuzuje také míru využití jevů mluvenosti: zajímá ji, zda k těmto prostředkům autoři sahají absolutně či spíše výjimečně a zdánlivě nahodile, zda jejich užití působí konzistentně. Od této analýzy diplomantka přechází k možnostem a posouzení k příslušných českých překladů. Přičemž u tří z vybraných francouzských textů pracuje s knižně vydanými překlady zavedených překladatelů. Toho, že zbylá tři díla v češtině k dispozici nemáme, autorka využila k dalšímu rozšíření práce: u těchto románů pracuje vždy s několika verzemi překladu, jež jí poskytli studenti kurzu Literární překlad na Ústavu translatologie (letní semestr 2014). Může tak komentovat variantnost řešení, individuální přístup ke stylistickému nasazení textu i volbu konkrétních jazykových prostředků. Ačkoli zde pracuje už pouze s úryvky, navíc s překlady začínajících překladatelů, závěry je možné zobecnit (přestože diplomantka upozorňuje, že nejde o zcela relevantní výsledky), neboť v souhrnu vypovídají o určitých tendencích, jež se ostatně v podstatě shodují s přístupem profesionálních překladatelů.

Povinné součásti práce

Práce obsahuje všechny předepsané součásti, je odpovídajícím způsobem strukturovaná a formálně upravená. Metodický postup zpracování odpovídá potřebám zkoumané problematiky. Diplomovou práci uvádí Abstrakt a výčet Klíčových pojmů, zakončuje ji povinné shrnutí (Závěr) a podrobná Bibliografie. Přehledné tabulky autorka nepřikládá v přílohách, ale uvádí je v těle textu, neboť analýzy považuje za organickou součást svého výkladu dané problematiky.

Formální zpracování

Práce má jasnou strukturu, je logicky rozdělená do kapitol a podkapitol – dělení sleduje postup bádání. Text je zpracovaný přehledně, bez formálních nedostatků: práce neobsahuje překlady, typografické nedostatky jsou zcela ojedinělé (nesjednocené uvádění indexů poznámek za nebo před koncovým interpunkčním znaménkem – např. s. 10, 19), chyby jsou rovněž naprosto výjimečné (anakolut s. 188), zdroje jsou citovány správně. Stylistická úroveň práce je výborná – diplomantka jasně a precizně

formuluje, přehledně a logicky argumentuje. Titulek oddílu 6 (Stylizace mluvenosti ve francouzštině) měl přesněji znít „ve francouzské literatuře, ve francouzsky psaných literárních dílech“.

Náměty k obhajobě

- Který ze závěrů o konzistentnosti českých autorů ve stylizaci mluvenosti lze považovat za překvapivý, a který za klíčový (viz např. „V původní české literatuře požadavek důsledného přepisu skutečného mluveného jazyka není vždy dodržován“ (s. 60, dále pak např. 179 až 182), „Dislokaci větných členů nemusí být vždy nutné při překladu z francouzštiny rušit nebo její ponechávání klasifikovat jako kopírování francouzských konstrukcí, protože se s ní setkáváme i v původní české literatuře“ (s. 161) atp.)?
- „...germanismy [...] v překladu je tedy třeba s nimi zacházet citlivě a vždy se řídit především jazykem originálu, kterému by celkové nasazení výsledného textu mělo odpovídat“ (s. 182) – pokud tedy zdrojový text germanismy neobsahuje, ani v překladu by neměly být?

Hodnocení práce

Radka Janoušková touto prací zásadním způsobem přispěla k nekonečným diskusím o možnostech stylistického nasazení překladu literárních děl, a to tím, že důkladně zkoumá nejprve terén původní české prózy, než přistoupí k popisu a zhodnocení překladů. Zkoumaná problematika tak získává objektivní rámec. Velkým kladem této na pohled objemné práce je, že publikuje pouze nejnütnější informace a data – ovšem je průkazné, že za tím, co prezentuje, leží mnohem širší teoretická průprava: znalosti z lingvistiky, ovládnutí korpusových nástrojů, znalosti z oblasti literatury a v neposlední řadě i značná čtenářská zkušenost a především vlastní překladatelská praxe. Celý tento souhrn východisek autorce umožnil představit problematiku v mezích možností přehledně, stručně, ale v širokém záběru. Autorčin badatelský potenciál se projevuje i tam, kde výsledky získané z korpusové analýzy ověřuje manuálním procházením zkoumaných textů, systematické a automatické dotazy doplňuje o jevy zachycené a vypsané v průběhu vlastní četby daných děl – neponechává tedy nic náhodě, víceúrovňově ověřuje a doplňuje data, u analýz se nespokojuje jen s rychlým, povrchním posouzením.

Diplomová práce Radky Janouškové je odvedena pečlivě, analýzy jsou vyčerpávající, závěry jsou jasně formulovány. Diplomantka pracuje s poměrně širokým záběrem odborné literatury jak lingvistické, tak literárně-vědné a zejména translatologické. Korpusové nástroje využívá ústrojně a s potřebným nadhledem, získaná data dokázala využít pro vyčerpávající translatologickou analýzu. Z tohoto hlediska je její práce velmi objemná a jedinečná, protože ukazuje možnosti mezioborového přístupu k problematice volby a posouzení překladatelských strategií – v tomto případě při překladu literárních textů. Radka Janoušková prokázala, že má nikoli jen potřebný, ale výjimečně široký přehled ve zvoleném oboru, jehož studium završuje tímto badatelským úkolem.

Diplomovou práci Radky Janouškové doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci známkou **v ý b o r n á**.

Vzhledem ke kvalitě zpracování a úctyhodnému rozsahu považuji tuto práci za důstojný materiál k obhajobě v rámci rigorózního řízení.

Předložená práce také přímou vybízí k rozšíření v rámci případného doktorského studia – možnosti a užitečné cesty dalšího možného bádání autorka sama v textu práce předkládá.

Praha, 26. 1. 2015

PhDr. Jovanka Šotolová,
vedoucí práce